

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, 3. oktober 2023

Orientering nr. 15/2023

Afgørelse om fiskeriaftalen med Rusland træffes i nær fremtid

Lagmand Aksel V. Johannesen har til KVF den 26. september 2023 oplyst, at landsstyret for tiden behandler spørgsmålet om fiskeriaftalen med Rusland. Han forventer en afgørelse i nær fremtid, men siger samtidig, at der er tale om en svær beslutning. Fra flere kilder lyder det, at der ikke er enighed i landsstyret om, hvorvidt Færøerne skal fortsætte fiskerisamarbejdet med Rusland. Politisk kommentator Árni Gregersen mener således, at baggrunden for, at der ikke er truffet afgørelse om spørgsmålet endnu, er uenighed internt i koalitionen. Storbritanniens ambassadør i Danmark, Emma Hopkins, slår i en artikel i Sosialurin fast, at Storbritannien og Færøerne i alvorlige tider skal stå sammen. Ambassadøren advarer samtidig Færøerne mod at indgå en ny fiskeriaftale med Rusland: ”Vi vil ikke have at russiske skibe skal fiske i fællesområdet mellem Færøerne og Storbritannien”, fastslår ambassadøren. Ambassadøren påpeger dog, at det selvfølgelig er færingerne, der selv beslutter, om de vil indgå en ny fiskeriaftale med Rusland.

Finanslovsforslag for 2024 præsenteret – forventer underskud

Landsstyrekvinden for finansanliggender Ruth Vang præsenterede den 29. september 2023 landsstyrets finanslovsforslag for 2024, hvor der er budgetteret med samlede indtægter på 7.221 mio. kr., udgifter til drift på 6.553 mio. kr. og anlægsudgifter på 732 mio. kr., hvilket giver et forventet underskud på 64 mio. kr. Det er 124 mio. kr. mindre, end der var budgetteret med i bevillingsrammen tidligere på året, hvilket ifølge Ruth Vang er begrundet i, at indtægterne fra opdræt og momsindtægter bliver mindre.

Ruth Vang påpegede, at på trods af, at det går godt i økonomien, arbejdsløsheden er lav, der er stor tilflytning, store pelagiske kvoter og husholdningerne på trods af rentestigning har det godt, ender finanslovsforslaget med et underskud på 64 mio. kr. Hun forklarede, at landsstyret har lavet tiltag for at holde udgifterne nede, herunder reduceret de budgetterede driftsudgifter med 1 pct. eller 30 mio. kr., egenbetalingen for medicin stiger, arbejdsgivere skal betale en større del af medarbejderes sygedage samtidig med, at landsstyret stort set afholder sig fra at igangsætte nye anlægsprojekter. Ruth Vang gjorde opmærksom på, at i øjeblikket er 8 tunnelprojekter i gang. Herudover er der ændringer på indtægtssiden med større indtægter fra lakse- og fiskeindustrien (se Orientering nr. 9/2023).

Landsstyret prioriterer i finanslovsforslaget bl.a. lønloft til de lavest lønnede inden for omsorgsområdet, højere grænse for modregning i pension, højere bevilling til folkeskolerne og sundhedsvæsenet, en færøsk naturadministration, en færøsk repræsentation i USA, modernisering af it-systemer i forhold til skattesystemet, hjemløse og overtagelse af fyrvæsenet. Herudover bliver statens tilskud nedsat med 25 mio. kr. i 2024. Ruth Vang mener ligeledes, at det er nødvendigt at foretage justeringer i forhold til den langsigtede holdbarhed i økonomien. Hun pegede bl.a. på et finanspolitisk regelværk, pensionsalderen og rentestøtteordningen.

Formanden for Búskaparráðið (Det Økonomiske Råd) på Færøerne, Fróði Magnussen er som udgangspunkt positiv over for oplægget til finanslovsforslaget, hvor det virker til, at landsstyret har taget dele af Rådets anbefalinger til sig, men i selve forslaget, er anbefalingerne ikke sat i værk. Han mener, at underskuddet ender på omkring 200 mio. kr. i 2024. Han mener herudover, at der skal en holdningsændring til hos politikerne. Politikerne har fået flere anbefalinger, som kan give en bedre holdbarhed i økonomien. Bl.a. om at sætte pensionsalderen op til 72 år og andre anbefalinger vedr. ældreområdet. I forhold til en eventuel skattelettelse, som ikke er med i forslaget, men som Ruth Vang siger, landsstyret arbejder med, er Rådet som udgangspunkt positiv, fordi det kan tilskynde til at arbejde mere, men der skal findes finansiering til den.

Oppositionen er generelt kritisk over for finanslovsforslaget og efterlyser valgløfterne om bl.a. skattelettelse, som ikke ses i forslaget, samt reformer for at undgå underskud. Oppositionen mener, at finanslovsforslaget er visionsløst og uden politik. Herudover gør oppositionen opmærksom på, at borgere og erhvervslivet skal betale mere, og dermed bliver erhvervslivet mindre konkurrencedygtigt. Sambandsflokkinn er derudover kritisk over for, at statens tilskud nedsættes, uden at andre indtægter er kommet i stedet. Oppositionen er dog også kritisk over for hele det politiske system, inklusiv sig selv, i forhold til ikke at lave nødvendige reformer.

Landsstyret planlægger at overtage søretten til Olai 2025

Et lovforslag om overtagelse af sagsområdet søretten til Olai 2025 er sendt i offentlig høring. Landsstyret påpeger i bemærkningerne til lovforslaget, at lovgivningen på søretsområdet efter overtagelsen fortsat skal følge internationale regler. I dag er området reguleret af danske love, hvor den ældste stammer fra 1899. Landsstyret forventer, at overtagelsen vil koste 1,8 mio. kr. årligt svarende til to årsværk.

En færøsk repræsentation i Washington åbner til efteråret 2024

I det fremlagte forslag til finansloven for 2024, at der er afsat i alt 2 mio. kr. til at åbne en færøsk repræsentation i Washington. En delegation fra den færøske administration var i september måned i Washington for at undersøge forholdene nærmere. I 2020 underskrev Færøerne og USA en partnerskabserklæring, hvor bl.a. et styrket samarbejde indenfor forskning, kultur og erhverv blev prioriteret. En færøsk repræsentation i USA skal styrke dette samarbejde.

Sygeplejersker er gået i strejke fra mandag den 2. oktober 2023

Det er ikke lykkedes for Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (den færøske sygeplejerske fagforening) og landsstyreområdet for finansanliggender at indgå ny overenskomst, hvilket har medført, at sygeplejerskerne siden mandag den 2. oktober 2023 er gået i strejke. De fleste sengeafdelinger på landets tre sygehuse er berørt, hvorimod ældreområdet ikke er omfattet af strejken. Landsstyrekvinden for finansanliggender Ruth Vang er overrasket over, at strejken er så omfattende, og hun afviser ikke, at det kan være nødvendigt at stoppe strejken med et politisk indgreb, hvis der bliver fare for liv og helbred.

Eksporten stiger fortsat, men eksporten til Rusland er faldende

Færøerne har eksporteret varer for knap 7,2 mia. kr. i de første syv måneder af 2023, hvilket er 300 mio. kr. mere end for samme periode sidste år. Det er særlig produkter som fiskemel, foder og fiskeolier samt ”andre fisk”, som er steget. Eksportværdien af laks er tilsvarende faldet i samme periode med ca. 250 mio. kr. Mængden er faldet med knap 7.300 tons svarende til 19 pct., mens prisvæksten, som hidtil har været god, er stagneret.

Eksporten til Rusland var i juli 2023 på 4,9 mio. kr., hvoraf det meste er fra salg af olie til russiske skibe. Eksporten til Rusland er ikke ophørt, men er faldet meget. Importen for de første syv måneder af 2023 udgør 6,9 mia. kr. sammenlignet med 7,0 mia. kr. i samme periode i 2022. Ser man på en periode på 12 måneder sammenlignet med året før, er importen faldet med over 800 mio. kr.

Lønudbetalingerne stiger, og arbejdsløsheden falder

I august 2023 blev der udbetalt ca. en mia. kr. i løn, hvilket er en vækst på 5,3 pct. i forhold til august 2022. Lønudbetalingen til mænd lå på 61 pct., mens kvindernes andel udgjorde 39 pct. Gennem de senere år, er mændenes andel steget mere end kvindernes. Udlændinge på Færøerne fik udbetalt knap 40 mio. kr. i august, svarende til 4 pct. af den samlede lønudbetaling. Samtidig er arbejdsløsheden igen rekordlav med 182 fuldtidsarbejdsløse svarende til 0,6 pct. Arbejdsløsheden udgør 0,3 pct. på Vágar, 1,0 pct. på Suðuroy og 0,7 pct. i Tórshavn.